

60 χρόνια από τη χροιά των απαγχονισμών των ηρώων της θρυλικής ΕΟΚΑ (Ζήνα Λυσάνδρου-Παναγίδα, Φιλόλογος)

/ [Πεμπτούσια](#)

Πέρασαν κιάλας 60 χρόνια από τη χροιά των απαγχονισμών. Ήταν εννιά οι απαγχονισθέντες ήρωες της θρυλικής ΕΟΚΑ, ανάμεσα στους οποίους είναι και ο Ανδρέας Παναγίδης, για τον οποίο σεμνύνομαι ότι είμαι η μόνη Ελληνίδα που έχω τον πεθερό μου στα Φυλακισμένα Μνήματα, σ' αυτόν τον ιερό περίβολο ψυχικής ανάτασης, συντριβής αλλά και εθνικού μεγαλείου!

«Ο κλειστός αυτός χώρος κρατεί βαθιά του ό, τι ευγενικότερο κι ό, τι αγνότερο αναδευόταν στα σπλάχνα της δουλωμένης γης μας». (1) Γ.Χατζηκωστής

Κάθε φορά που φέρνω ευλαβικά τα βήματά μου σε αυτό τον ιερό χώρο θυμάμαι τη ρήση του Θουκυδίδη για τους νεκρούς του Μαραθώνα: «Εκείνων δε, διαπρεπή την αρετήν κρίναντες, αυτού και τον τάφον εποίησαν».

Ήταν οι σκληροί καιροί. Οι Έλληνες της Κύπρου, παρόλον ότι οι Άγγλοι μάζευαν σύνεργα για να αλλάξουν τις ψυχές τους, κοιμόντουσαν κι έβλεπαν όνειρο τη

λευτεριά τους και την ένωση με τη Μάνα Ελλάδα! Είναι τότε που γέμισαν οι τοίχοι με το δίστιχο:

«Την Ελλάδα θέλομεν

κι ας τρώγωμεν πέτρες»

Πόσο όμορφα το τραγούδησε ο ποιητής μας Δημήτρης Λιπέρτης:

«Δώστε μας πκιον στην Μάναν μας

τζ' αν ένι τζιαι γραμμένον

Να τρώμεν το ψουμίν ξερόν

ας εν τζιαι κριθθαρένον». (2)

(Τίτλος του ποιήματος: «Για την Πεντηκονταετηρίδαν»).

Κι έτσι, δεν άργησε να φουσκώσει της πίκρας το προζύμι. Ένας νέος αέρας άρχισε να φυσά και να ξεσηκώνει τις καρδιές των ανθρώπων. Μπροστάρηδες οι νέοι «που ζώστηκαν την πανοπλία του ενθουσιασμού τους» (3) («Πορτοκαλόκηπος, Γιώργου Φιλίππου Πιερίδη) και ενσάρκωσαν τη χάλκινη εποχή της επανάστασης.

Ανάμεσά τους και οι εννέα απαγχονισθέντες οι οποίοι κατά σειρά είναι οι εξής: Μιχαήλ Καραολής, Ανδρέας Δημητρίου, Ανδρέας Ζάκος, Ιάκωβος Πατάτσος, Χαρίλαος Μιχαήλ, Μιχαήλ Κουτσόφτας, Ανδρέας Παναγίδης, Στέλιος Μαυρομμάτης, και τελευταίος, ο βάρδος της λευτεριάς, ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης!

«ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΑΣΠΑΣΜΟΣ»

(«ΣΤΙΓΜΕΣ», 1958)

Εκείνο τον τελευταίο ασπασμό

τον ένιωσαν τα παιδιά

ποιος τον έδινε,

πώς τους τον έδιναν;

Μας αντιπροσώπευσε ο τελευταίος σου ασπασμός;

Αυτοί οι λεβεντονιοί του νησιού μας κίνησαν για ν' ανταμώσουν την αθανασία. Ένα φως τους παρέσυρε τόσο γλυκά, με μian ακατάβλητη έλξη σ' αυτό το ταξίδι τους που γυρισμό δεν έχει. Μπροστά τους μόνο η αγχόνη και το ολόδροσο δέντρο της λευτεριάς που άνθιζε και θέριευε. Γι' αυτούς είχε αξία ο θάνατος. γιατί πέθαιναν για την Ελλάδα. Κι ο δυνάστης το' ξερε καλά, γι' αυτό έστησε τις αγχόνες, νομίζοντας πως θ' αλυσοδέσει τον ήλιο, πως θα κλείσει το στόμα τους που τραγουδούσε για λευτεριά κι Ελλάδα!

Κι όμως, ξέχασε πως τούτη η γη είναι ελληνική και οι Έλληνες ακούνε την καρδιά πióτερο από το μυαλό. Για τούτο και τ' αμούστακα παιδιά γίνανε ήρωες και βάψανε με το αίμα τους τούτη τη γη. Τους χάραξαν τον λαιμό με το σκοινί της

αγχόνης. Στην πρώτη άνοιξη της νιότης τους, πάγωσε το χαμόγελό τους.

Γλυκιά η ζωή, κι όμως ενσυνείδητα, κάνοντας τη μελέτη του θανάτου, βγαίνοντας από τους λαβυρίθους του διλήμματος, διάλεξαν το «ευ ζην», πιστεύοντας στην αφθαρσία και την αθανασία της ψυχής. Ήταν η κορυφαία πράξη της ζωής τους. Είναι μια απόφαση θυσίας προς τους άλλους και ύψιστη έκφραση αξιοπρέπειας. Κατανικώντας τον πειρασμό της ζωής, νίκησαν και το έμφυτο δέος του θανάτου.

Και πραγματικά, για να θυμηθούμε και τον **Ρίτσο** στο ποίημα «**Αποχαιρετισμός**»,

«Ναι, η πιο μεγάλη πράξη της ζωής μας

είναι η απόφαση του θανάτου μας, όταν υπάρχει κάποια διέξοδος,

όταν μπορείς και να τον αποφύγεις, κι εσύ τον διαλέγεις

σαν τιμή και σα χρέος για τους άλλους, πιο πέρα απ' τις ανάγκες σου.

Όποιος μπορεί να νικήσει μια στιγμή τη ζωή του νικάει και το

Θάνατο. Το' μαθα».

Η αιωνιότητα τους υποδέχτηκε, καθώς δρασκέλιζαν την όχθη της ζωής. Κείνη τη νύχτα την αξιμέρωτη που ζύγιζαν τα χρόνια τους με τις χαρές που ζήσανε, μας μακάριζαν, γιατί μας σκέφτονταν μπροστάρηδες κατάματα στον ήλιο στο μεγάλο πανηγύρι της λευτεριάς. Κι ο ποιητής Κώστας Μόντης σιγοψιθυρίζει:

«Αδελφέ της αγχόνης

Τι μας έκανε αυτή η νύκτα

Τι μας πήρε και τι μας έδωσε!»